

гуманістичний потенціал, у них відображена суть мистецького, історичного та духовного шляху народу. Використання в освітньому середовищі початкової школи українських традицій та звичаїв сприяє формуванню у дітей глибоких духовних почуттів.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Українське народознавство в навчальному закладі: Навч. посібник. Богуш А. М., Лисенко Н. В. – К.: Вища шк., 2002. – 398 с.
2. Гушевата М. Формування національної самосвідомості молодших школярів / М. Гушевата // Молодь, освіта, наука, культура і національна свідомість. – К., 2015. – С.49 – 52.
3. Стельмахович М. Г. Етнопедагогічні основи вивчення народознавства/ М.Г. Стельмахович//Початкова школа. – 2000. – № 12. – С. 2 – 8.
4. Сухомлинська О. Програма національного виховання в умовах освітніх модернізаційних змін / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2010. – №4. – С. 4-12.

ТОДАВЧИЧ І. В.,
ПОПОВИЧ Н. Ф.,
Мукачівський державний університет, Україна

СПЕЦИФІКА ЧИТАННЯ ВІРШІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У змісті початкової освіти читанню належить особлива роль. Цей предмет є багатофункціональним. Читання рідною мовою є потужним засобом виховного і розвивального впливу на особистість дитини. Воно прилучає молодших школярів до скарбниці духовності й культури, літературних надбань українського народу і народів світу, сприяє моральному вихованню. Особливої уваги заслуговує процес правильного читання і розуміння віршів. Оскільки, за програмою, учні початкової школи повинні вміти декламувати вірші, тобто виразно їх розповідати.

Дослідженню особливостей читання віршів у початкових класах присвячено ряд публікацій [1; 2; 3; 4; 5].

Однією з проблем сучасного читача є невміння орієнтуватися в особливостях читання поезії, яка має специфічну організацію художньої мови, характеризується підвищеною емоційністю, образністю та насиченістю різними засобами виразності. У початковій школі робота над поетичними творами ґрунтується на вмінні відчувати авторський задум через художні образи, особливо через почуття й переживання самого автора.

Особливістю виразного читання є його спрямованість на відтворення перед слухачами та передачу свого розуміння твору. Але це буде неможливо здійснити, якщо в дитини є проблеми з дикцією. Перш за все, потрібно з'ясувати, чи немає анатомічних причин для порушення вимови, чи не звучить в оточенні дитини неправильне мовлення. З'ясуванню цього питання передуює використання скоромовок та чистомовок. Також одне з головних завдань читця вірша полягає в тому, щоб збагнути всю важливість його ритму, вміти вільно ним володіти як художнім засобом. Ритм надає мові більшої експресивності й виразності. Завдяки ритму кожне слово у вірші має велике смислове й емоційне навантаження, звучить

значно виразніше. Читець повинен брати до уваги і строфу. З нею тісно пов'язане звучання вірша. Строфа об'єднує групу віршованих рядків, пов'язаних між собою певною системою ритму та інтонацією, має ритмічний музичний характер і надає завершеності мелодії вірша.

Окрім загальних вимог дитині обов'язково потрібен зразок виразного читання вчителя. Це важливо і для більш глибокого розуміння, осмислення твору, і для наслідування кращих взірців, і для того, щоб відчувати насолоду поетичним словом. Тому вчитель повинен читати вголос частіше й більше.

Культура читання віршів передбачає обов'язкове називання імені, прізвища автора й назви твору. Під час читання поетичних творів не слід поспішати. Вірш записується стовпчиком, а рядки вірша найчастіше закінчуються римою. У дитячих віршах кінець рядка часто співпадає з кінцем речення, тому його читання не становить труднощів для читця. «Для вдосконалення правильного читання необхідними є вправи на розвиток чіткості вимови, як-от: промовляння групи голосних, приголосних звуків, складів, читання слів з цими звуками, речень, скоромовок, прислів'їв. Такі вправи розвивають рухливість мовленнєвого апарату учнів.

Відомо, що діти часто недостатньо відкривають рот й не чітко вимовляють звуки. Тому, щоб запобігти монотонності, неточності вимови, доцільно пропонувати певну розминку перед читанням» [5, с. 349].

Для дітей молодшого шкільного віку важливим орієнтиром у виразному читанні є розділові знаки (крапка, двокрапка, три крапки, кома, тире, дужки, знак питання й знак оклику). Найбільшої паузи потребують крапка і три крапки, знак питання й знак оклику, дещо меншої паузи – двокрапка й тире, ще меншої – кома. Крім того, розділові знаки потребують використання відповідної інтонації, особливо знак питання, знак оклику й крапка.

В основі виразного читання лежить розуміння змісту тексту твору. Виразне читання школяра – показник того, що дитина зрозуміла зміст, а усвідомленість – головна умова виразності. Тому виразному читанню учнів повинен передувати аналіз художнього твору, спрямований на поглиблення розуміння змісту вірша. У творі слід відчувати авторський задум через художні образи, особливо через почуття й переживання самого автора. Адже саме від розуміння твору залежать темп, паузи, інтонація. «Важливою є робота з молодшими школярами над виразним читанням віршованих творів.

Пам'ятка виразного читання віршованого твору:

- 1) вдумливо прочитайте вірш;
- 2) з'ясуйте лексичне значення незрозумілих слів;
- 3) з урахуванням змісту та ідеї твору визначте настрій, з яким будете читати твір;
- 4) у кожному рядку визначте основне за смислом слово, на яке падає логічний наголос;
- 5) позначте у творі паузи (малі, великі, дуже великі); позначте стрілками тон читання; прочитайте кілька разів вірш із дотриманням усіх позначок;

б) читаючи вірш, уявляйте змальовані картини, події, намагайтеся запам'ятати їхню послідовність;

7) вивчіть вірш напам'ять» [2, с. 315].

Учні початкової школи ознайомлюються з епічними (сюжетними), ліричними й драматичними віршами. Відмінність цих типів поетичних творів накладає відбиток на їх вивчення. Зокрема, епічним віршам властивий сюжет, розвиток подій, в центрі яких діють особи. Цим епічні вірші подібні до таких художніх жанрів, як оповідання, казки.

Драматичні вірші подібні до епічних наявністю сюжетної лінії, але вони призначені для постановки на сцені. Вони мають дещо іншу побудову твору (дії, акти, картини) і спеціальні помітки, які повинен розуміти читач.

На відміну від епічних і драматичних віршів у ліричних поезіях немає сюжетного розвитку. Відтворені переживання та почуття, властиві не тільки авторові твору, а й усім людям, тому ліричні твори зворушують слухачів, не дають залишитися байдужими. Такі поезії сприяють емоційному пізнанню дійсності.

Таким чином, можна стверджувати, що навчити дітей молодшого шкільного віку виразного читання віршів можна. Головною умовою виразності читання є усвідомленість. Саме на цьому аспекті вчителю початкової школи слід зосередити свої зусилля.

Список використаних джерел

1. Попович Н. Ф. Особливості формування в молодших школярів навичок виразного читання / Н. Ф. Попович, Г. Ю. Гудачок // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – Карпатська вежа, 2017. – №23 (18). – С.87-95.
2. Попович Н. Ф. Формування навичок виразного читання в дітей молодшого шкільного віку / Н. Ф. Попович, А.-М. О. Микуланинець // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 жовтня 2018 р.) – Мукачево: Вид-во МДУ, 2018. – С. 313-316.
3. Рипкович В. М. Специфіка формування навичок швидкого читання в молодших школярів / В. М. Рипкович, Н. Ф. Попович // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 жовтня 2018 р.) – Мукачево: Вид-во МДУ, 2018. – С. 325-328.
4. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах / О. Я. Савченко. – К.: Освіта, 2007. – 334 с.
5. Сембер М. І. Особливості розвитку навичок правильного читання в учнів початкових класів / М. І. Сембер, Н. Ф. Попович // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 жовтня 2018 р.) – Мукачево: Вид-во МДУ, 2018. – С. 349-351.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>